

Razgovor

Michael Harkin

Michael E. Harkin pohađao je University of North Carolina na Chapel Hillu, gdje je diplomirao engleski jezik i međunarodne studije. Godine 1988. doktorirao je na Sveučilištu u Chicagu na polju antropologije, a svojim radom se specijalizirao u etnohistoriji domorodačkog stanovništva zapadnih Sjedinjenih Država i Kanade. Njegovi znanstveni i istraživački interesi leže u područjima etnohistorije, kulturalne teorije, politike i moći, religijskih pokreta, etnopsihologije, povijesti antropologije sjeverozapadne obale (zajednica Heiltsuk, narod Nuu-chah-nulth), jugoistoka (The Lost Colony), Wyominga i u Francuskoj. Sukladno tome, proveo je brojna terenska istraživanja među zajednicom Heiltsuk i narodom Nuu-chah-nulth u Britanskoj Kolumbiji, zatim je istraživao i u Sjevernoj Karolini i Wyomingu, ali i u Francuskoj. Jedno od njegovih najznačajnijih djela svakako je *The Heiltsuks: Dialogues of Culture and History on the Northwest Coast* (University of Nebraska Press, 1998.) u kojem je metodom dijaloga s Heiltsukima pokušao doći do razumijevanja o pitanjima moći i reprezentacije, a pod utjecajem strukturalizma Lévi-Straussa i Sahlinsovog historijskog strukturalizma. Urednik je u časopisu *Etnohistory*, a bio je i u uredničkom kolegiju UNESCO-vog projekta *Encyclopedia of Life Support Systems*. Trenutno radi na projektu „Izgubljene kolonije“ otoka Roanoke. Profesor je antropologije na University of Wyoming, a u akademskoj godini 2010./2011. bio je nositelj Fulbrightove nagrade na području kulturalnih studija te je tako predavao kolegije iz američkih studija i etnologije na Karl-Franzens Sveučilištu u Grazu. Kao gost predavač, održao je i predavanje na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu i to na kolegiju Historijska antropologija staroga svijeta (nositelj: dr. sc. Boris Olujić, izv. prof.).

Razgovor je s engleskog jezika preveo **Ivan Markota** [anglistika].

Pro tempore: Ljudi koji se ne bave poviješću ili antropologijom često misle da putem usmene povijesti možemo otkriti pravu i potpunu povijesnu istinu. Koristili ste tu metodu, ali ste istovremeno kao izvor koristili i arhivske materijale, stoga bi se moglo reći da „povijesna istina“ leži negdje između. Kako možemo izbjeći monopolizaciju „prave istine“ u ime usmene povijesti?

Harkin: Zanimljivo je da spominjete povijesnu istinu. U svojim ranim radovima zaničevao sam

da tako nešto uopće postoji. Ipak, čini mi se da danas imam umjereniji pristup. Mišljenja sam da je istina do neke mjere relativna za određenu zajednicu i njezin povijesni položaj. Istovremeno, ne možemo reći da se neki događaji nisu dogodili, iako moramo biti svjesni da su oni od samoga početka obilježeni interpretacijom. Grozne stvari koje su se dogodile za vrijeme rata na Balkanu dobar su primjer onoga što antropolozi nazivaju „rašomon“. Međutim, smatram da usmena povijest daje jednu perspektivu koja se poprilično razlikuje od

onoga što pronalazimo u pisanim izvorima. Pisani izvori podrazumijevaju pismenost, sposobnost koju su domorodački narodi koje su Europljani susretali rijetko posjedovali. Istodobno, kao što sam tvrdio u svom govoru u Zagrebu, Derridaov koncept arhiva pokazuje koliko je problematična sama priroda usmene povijesti. Ne postoji savršeni prozor u prošlost. Čak i ako imamo snimku nekog događaja (na primjer, kao u nekim suđenjima za ratne zločine u Haagu), moramo biti svjesni utjecaja selektivnosti (slaganje prizora i oblikovanje) i određenog smjera naracije.

***Pro tempore:* Koliko su poststrukturalistički pristupi utjecali na diskurs usmene povijesti? Je li zbog toga izgubila na važnosti ili vjerodostojnosti?**

Harkin: Smatram da je važno odijeliti metodu od bilo kojeg teorijskog okvira. Usmena povijest uključuje dugotrajnu proceduru koja može proizvesti vrijedne ili nezanimljive podatke, ovisno o vještini istraživača i sposobnosti ispitanika. Istodobno, kao što sam tvrdio, te podatke trebamo kritički sagledati. Iako su korisna protuteža pisanim izvorima, imaju svoje mane. Smatram da sam jedini koji je istražio taj problem iz perspektive poststrukturalističke kritike (barem što se tiče pisanja na engleskom jeziku). Nadalje, smatram da su te kritike važne i opravdane, ali da u globalu ne umanjuju važnost koju usmeni izvori imaju za istraživače. Umanjuju li je u sudskoj praksi, koja je uvijek bila skeptična prema izvorima koji nisu pisani, potpuno je druga stvar.

***Pro tempore:* Smatrate li da je usmena povijest dala svoj najveći mogući doprinos suvremenom istraživanju, kao što je to učinila povijest emocija? Postoji li opasnost da usmena povijest postane metoda koju će koristiti samo neki povjesničari (na primjer, istraživači socijalne historije)?**

Harkin: Smatram da oralnu povijest najviše cijene učenjaci poput povjesničara socijalne historije, etnohistoričara i etnografa usmjerenog na povijest - zbog toga što popunjava rupe u našem znanju i

služi kao protuteža raznim vrstama „službenih“ povijesti. Još sam prije deset godina ustvrdio u radu da je dodatna značajka usmenih izvora to što skreću našu pažnju na emocionalnu dimenziju pamćenja. Ponekad je zabilježavanje usmene povijesti nalik psihoanalizi s obzirom na to da može dovesti do abreakcije ili ponovnog emocionalnog doživljavanja potisnutih sjećanja.

***Pro tempore:* Kako biste definirali termin „kolektivno sjećanje“ i zašto je on važan za suvremenog povjesničara?**

Harkin: Kolektivno (ili društveno) sjećanje je svijest o prošlosti koju gaji neka zajednica. Nadalje, ona ju regulira i obnavlja komemoracijama i naracijom. Kolektivno sjećanje može biti u opreci s vrstama službene povijesti (npr. u manjinskim i potlačenim zajednicama, kao što su Indijanci) ili im biti dopuna (npr. lokalni oblici nacionalizma). Stoga, iako je ono dosta različito od službene povijesti (obično povezana s nacionalnom državom, službenim jezikom i akademskim institucijama), kolektivno sjećanje posjeduje svoje strukturne principe.

***Pro tempore:* Zauzeli ste se za razvoj antropologije, što najbolje opisuje rečenica: „Potrebno je utemeljiti dijakronijsku antropologiju na prihvatljivoj teoriji vremenitosti i povijesnosti, koja je primjenjiva na pojedinačne slučajeve i uključuje kulturno-specifične predodžbe vremena i povijesti.“ Je li se to uspjelo ostvariti u suvremenoj antropologiji? Zašto je postojao antagonizam antropologije prema povijesti u ranijim razdobljima?**

Harkin: Antropologija je, kao i mnoga polja ljudske aktivnosti, po prirodi ciklična. Franz Boas, velikan i jedan od osnivača američke antropologije, usadio je svojim studentima i učenicima poseban tipa historizma. Taj je pristup kasnije izgubio na važnosti zbog funkcionalističkih i strukturalističkih pristupa koji su bili smatrani znanstvenijima i koji su istraživali društvo na način na koji bi anatom istraživao neki organizam. Francuski

strukturalizam često je interpretiran na antihistorijski način, iako tome nije bilo tako. Povijesni pristupi počeli su ulaziti u antropologiju na stražnja vrata (razvoj etnohistorije kao primijenjene povijesne etnografije potaknut radom ICC-a¹ u SAD-u) i prednja vrata (razvoj neomarksizma). U osamdesetim godinama 20. stoljeća, kada sam to izjavio, dijakronijski su pristupi postajali sve uobičajeniji, posebice u proučavanju kolonijalnih društava. Zauzimao sam se tada za holistički povijesni pristup, koji bi uzео u obzir ne samo prošlost nego i svijest zajednice o prošlosti i u širem smislu, njihov osjećaj vremenitosti. Zbog toga je vrlo bitno smatra li netko da je tijekom povijesti kontinuirani napredak ili ponavljanje određenih vječnih tema.

Pro tempore: U Vašoj knjizi *The Heiltsuks: Dialogues of Culture and History on the Northwest Coast* ste izjavili: „Etnohistorija još od 500. obljetnice otkrića Amerike spada u dva tabora: „izgubljeni raj“ Kirkpatricka Salea (1990.) i „srednji put“ Richarda Whitea (1991.), pa ste Vi odlučili pronaći treći put. Kako biste definirali „treći put“ u etnohistoriji?

Harkin: Sklon sam preinačenom marksističkom pristupu koji tumači odnose između domorodačkih zajednica i države kroz prizmu sukoba. Sukob zbog resursa, ali i zbog raznih simboličkih i kulturnih pitanja kao što su jezik, religija, društveni običaji i samo značenje povijesti. Istodobno, kao što vidimo u slučaju Indije i drugih bivših kolonija, važno je prepoznati kreativnost koloniziranih naroda pri posudbi od njihovih kolonizatora u svrhu stvaranja novog identiteta.

Pro tempore: Neki kritičari tvrde da niste pokrenuli nove teme, nego se bavili s već poznatim temama u etnohistoriji. Koji je Vaš odgovor na te tvrdnje?

Bilješke:

¹ ICC – *Indian Claims Commission* bilo je tijelo koje je reguliralo odnose između Indijanaca i SAD-a te primalo njihove

pritužbe i nudilo novčanu kompenzaciju za teritorij koji je izgubljen zbog nepoštivanja federalnih ugovora.

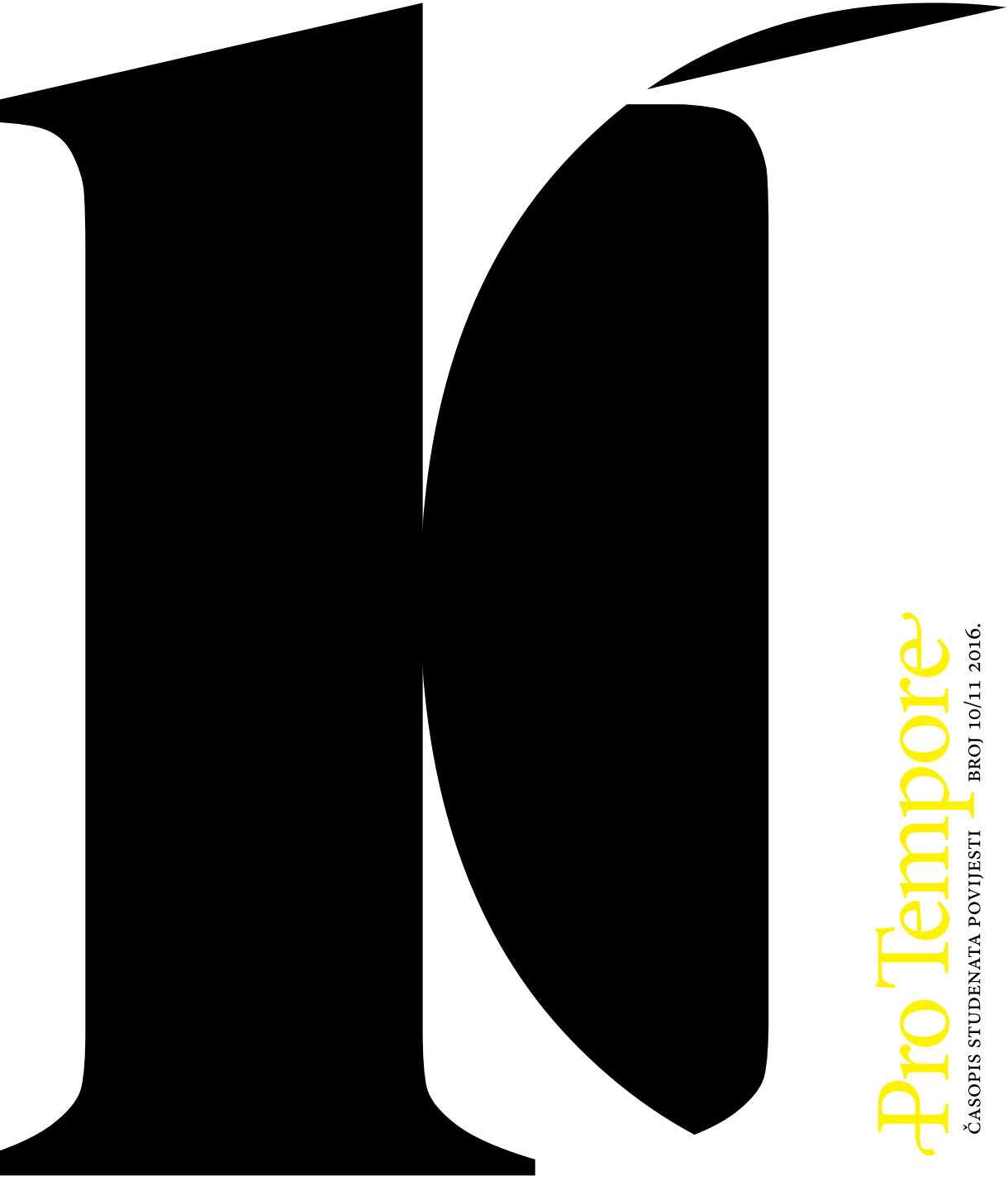
Harkin: Nisam upoznat s točno tom kritikom, ali svjestan sam svoga duga znanstvenicima i pionirima kao što su Marshall Sahlins, Raymond Fogelson i Claude Levi-Strauss.

Pro tempore: Zašto smatrate da je upravo narod Heiltsuka važan za proučavanje?

Harkin: Mišljenja sam da bilo koje istraživanje ima vrijednost samo po sebi, a vrijedno je i za zajednicu ljudi, kao i za struku u cjelini. Svaka dobra entografija ili historija uvijek će donijeti neke zanimljive i jedinstvene informacije o nekom mjestu i vremenu. Smatram da su narod Heiltsuka dobar primjer zajednice koja se nanovo izmislila u novom svijetu s novim prilikama i preprekama. Oni nastavljaju to činiti, vjerujem da je to u njihovoj kulturnoj DNK.

Pro tempore: Tko je najviše utjecao na Vaš rad među povjesničarima i antropolozima?

Harkin: Tri antropologa koja sam spomenuo ranije te Anthony F.C. Wallace (koji je smislio koncept pokreta obnove) i Clifford Geertz (otac interpretativne antropologije). Što se tiče povjesničara, najviše su na mene utjecali povjesničari socijalne historije iz Britanije i Francuske kao što su E.P. Thompson i Fernand Braudel, kao i kulturni povjesničari (LeFebvre) i povjesničari svakodnevnice (Ginsberg). Osjećam povezanost s „novom kulturnom historijom“ SAD-a od 1980-ih do danas (Darnton, LaCapra, Hunt), zbog toga što su na njih utjecali ljudi koji su utjecali i na mene. Zanimljivo je da se etnografska teorija povijesti može naći u velikom broju akademskih polja, uključujući književnosti i povijest umjetnosti. Osjećam se počašćeno što sam upoznao i radio sa nekima od tih učenjaka koji su bili pioniri u antropologiji i koji su imali veliki utjecaj na daljnji razvoj.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI - BROJ 10/11 2016.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 10/11 2016.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti
Godina VIII, broj 10-11, 2016.

Glavni i odgovorni urednik

Tomislav Brandolica

Zamjenik glavnog urednika

Filip Šimetin Šegvić

Uredništvo

Tomislav Brandolica, Marta
Fiolić, Kristina Frančina, Marko
Lovrić, Valentina Nedeljko, Nikola
Seiwerth, Filip Šimetin Šegvić

Urednici pripravnici

Zvonimir Plavec, Vjenceslav
Rupčić, Porin Šćukanec Reznicek

Redakcija

Tomislav Brandolica, Marta Fiolić,
Kristina Frančina, Marko Lovrić,
Valentina Nedeljko, Zvonimir
Plavec, Vjenceslav Rupčić, Nikola
Seiwerth, Porin Šćukanec Reznicek,
Filip Šimetin Šegvić

Recenzenti

dr. sc. Damir Agičić
dr. sc. Ivo Banac
dr. sc. Tomislav Galović
dr. sc. Ivo Goldstein
dr. sc. Iskra Iveljić
dr. sc. Tvrtko Jakovina
dr. sc. Hrvoje Klasić
dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić
dr. sc. Jelena Marohnić
dr. sc. Mirjana Matijević Sokol
dr. sc. Hrvoje Petrić
dr. sc. Drago Roksandić
Marie Scatena, MA
akademik Arnold Suppan
Marina Šegvić, prof.
dr. sc. Božena Vranješ Šoljan

Lektura i korektura

Gabrijela Detelj
Marta Fiolić
Ana Jelić
Nikolina Kos
Marko Pojatina
Tihomir Varjačić

Dizajn i priprema za tisak

DZN studio

Prijevodi s engleskog jezika

Tomislav Brandolica
Tina Miholjančan, prof.
Marija Marčetić
Ivan Markota
Krešimir Matešić
Judita Mustapić
Kristina Videković

Prijevodi s njemačkog jezika

Mirela Landsman Vinković
Filip Šimetin Šegvić
Azra Plićanić Mesić

Prijevodi s francuskog jezika

Jasna Čirić, prof.
Marta Fiolić
Marija Galić
Tea Šimičić

Prijevodi s talijanskog jezika

Tihana Filipčić
Loretta Lanča

Izdavač

Klub studenata povijesti – ISHA
Zagreb

Tisak

Mediaprint – Tiskara Hrastić

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim
radovima izražavaju isključivo
stavove autora i ne predstavljaju
nužno stavove i mišljenja
uredništva i izdavača

Izdavanje ovog časopisa financijski su omogućili:

Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za povijest
Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu,
Studentski zbor
Sveučilišta u Zagrebu

Privatne donacije:

Vesna Miović, I. P., M. Č.

Redakcija časopisa Pro tempore
svim se donatorima iskreno
zahvaljuje na financijskoj podršci!

Časopis se ne naplaćuje.

Adresa uredništva:

Klub studenata povijesti – ISHA
Zagreb
(za: Redakcija Pro tempore),
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu,
Ivana Lučića 3,
10000 Zagreb

E-mail:

pt.redakcija@gmail.com
tomislav.brandolica@gmail.com